

OPERETKA

MAZOWIECKI TEATR MUZYCZNY

IM. JANA KIEPURY W WARSZAWIE

ROK ZAŁOŻENIA 2005

DYREKTOR NACZELNY I ARTYSTYCZNY
WŁODZIMIERZ IZBAN

POD HONOROWYM PATRONATEM MARSZAŁKA
WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO ADAMA STRUZIKA
I ARCYBISKUPA KAZIMIERZA NYCYA METROPOLITY WARSZAWSKIEGO

MUZYKA POLSKIEGO Baroku

Koncert z cyklu: MUZYKA RELIGIJNA
W ARCHIKATEDRZE WARSZAWSKIEJ **LIVE**

Prof. STEFAN STULIGROSZ,
CHÓR FILHARMONII POZNAŃSKIEJ
POZNAŃSKIE SŁOWIKI
I ORKIESTRA MAZOWIECKIEGO
TEATRU MUZYCZNEGO
OPERETKA
im. JANA KIEPURY w WARSZAWIE

LIVE
DVD + CD

INSTYTUCJA FINANSOWANA ZE ŚRODKÓW SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

A large, intricate teal-colored decorative flourish or scrollwork design, featuring swirling lines and floral motifs, centered behind the text.

MUZYKA POLSKIEGO BAROKU

Szanowni Państwo,

Mazowiecki Teatr Muzyczny Operetka im. Jana Kiepury wydał niezwykle, zarejestrowany na żywo koncert profesora Stefana Stuligrosza i Poznańskich Słowików.

Tym wydawnictwem chcemy uczcić 88. rocznicę urodzin wielkiego Artysty, zasłużonego dla kultury narodowej, nestora polskiej chóralistyki, nauczyciela i wieloletniego rektora poznańskiej Akademii Muzycznej im. Ignacego Jana Paderewskiego.

Czcząc Jego niebywały dorobek artystyczny, jako bardzo młoda instytucja na kulturalnej mapie Polski, pragniemy mieć swój udział w zachowaniu i utrwalaniu wielkiego dzieła profesora Stefana Stuligrosza.

Włodzimierz Izban

Dyrektor Naczelny i Artystyczny
Mazowieckiego Teatru Muzycznego Operetka
im. Jana Kiepury w Warszawie

Program:

Stanisław Sylwester Szarzyński
(XVII/XVIII w.)

Marcin Mielczewski
(+1651)

Damian Stachowicz
(1658 - 1699)

Grzegorz Gerwazy Gorczycki
(1665 - 1734)

1. *Jesu, spes mea* 6:54

2. *Veni Domine* 5:43

3. *Veni Consolator* 3:17

4. *Laetatus sum* 4:52

Completorium

5. *Cum invocarem* 4:53

6. *In Te, Domine, speravi* 4:32

7. *Qui habitat in adiutorio* 5:17

8. *Ecce nunc benedicite* 3:42

9. *Te lucis ante terminum* 3:40

10. *In manus tuas* 3:08

11. *Nunc dimittis* 4:17

12 bis: *Nunc dimittis* 4:16

Total time 54:28

Wykonawcy:

Chłopięco-Męski Kameralny Zespół Wokalny „Poznańskie Słowiki”
Orkiestra Mazowieckiego Teatru Muzycznego OPERETKA im. Jana Kiepury
Stefan Stuligrosz – dyrygent

STEFAN STULIGROSZ

polSKI dyrygent chórów, twórca Chóru ChłopięcO-Męskiego „Poznańskie Słowiki”, kompozytor.

W latach 1931-1937 uczęszczał do gimnazjum św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Od 1937 r. aż do wybuchu II wojny światowej uczył się kupiectwa w Domu Handlowym Woźniaka. Oprócz tego pobierał lekcje gry na fortepianie i teorii muzyki u Gertrudy Konatkowskiej, a śpiewu solowego uczył się pod kierunkiem Marii Trąmpczyńskiej. Śpiewał także w Poznańskim Chórze Katedralnym pod batutą ks. Wacława Gieburowskiego. Po aresztowaniu dyrygenta Stefan Stuligrosz przejął jego obowiązki, a w 1945 r. założył oficjalnie Chór ChłopięcO i Męski „Poznańskie Słowiki” im. Wacława Gieburowskiego. Od 1950 r. do dnia dzisiejszego chór współpracuje z Filharmonią Poznańską.

Stefan Stuligrosz po wojnie ukończył Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Poznańskiego (Sekcja Muzykologii), a także Wydział Wokalny oraz Wydział Kompozycji, Teorii i Dyrygentury Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Poznaniu. W latach 1951-1982 prowadził działalność dydaktyczną w Akademii Muzycznej w Poznaniu. Wykładał dyrygenturę chóralsną, był kierownikiem Katedry Chóralistyki, pełnił funkcję dziekana Wydziału Wokalnego, prorektora i rektora. Od 1963 r. był kierownikiem redakcji muzycznej Polskiego Radia. W latach 1971-1990 pełnił funkcję prezesa Poznańskiego Towarzystwa Muzycznego im. Henryka Wieniawskiego. Od 1973 do 1982 r. był członkiem sekcji muzycznej i prezydium Rady Wyższego Szkolnictwa Artystycznego w Ministerstwie Kultury i Sztuki.

Stuligrosz skomponował ponad 600 utworów chóralsnych o tematyce sakralnej. Opracował przeszło 100 polskich i obcych kolęd. Ma także bogaty dorobek fonograficzny. Jego najbardziej znane utwory to: *O Matko miłościwa*, *Modlitwa eucharystyczna do słów Jana Pawła II*, *Missa Brevis*, *Cantate Domino*, *Matko niebieskiego Pana*, *Nie lękaj się*, *Singen wir mit Frölichkeit*, *Jauchzet ihr Himmel*, *Maria durch ein'n Dornwald ging*, *Alleluja Zdrowaś Maryjo*, *Msza Niedzielną*, *Missa in honorem Sanctae Faustine*, *Gorzkie Żale*.

Chór „Poznańskie Słowiki” koncertował w Europie, USA, Kanadzie, Japonii i Korei Południowej. W 1992 r. wystąpił na koncercie galowym w związku z Dniem Narodowym Polski na Wystawie Światowej Expo w Sewilli. Dyrygent jest także autorem dwutomowych wspomnień *Piórkami Słowika*. O najbliższych, Poznaniu, muzyce i drogowskazach życia (wyd. Media Rodzina, Poznań 1995).

Stefan Stuligrosz podczas swojej wieloletniej pracy artystycznej otrzymał wiele nagród, odznaczeń, wyróżnień i tytułów. Najważniejsze z nich to: Nagroda Państwowa I stopnia „za wybitne osiągnięcia w dziedzinie chóralskiej”, Wielki Krzyż ze Srebrną Gwiazdą Komandorii św. Sylwestra przyznana przez Ojca Świętego Jana Pawła II, Krzyż Komandorski, Oficerski i Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Pamiątkowy „Ad Perpetuam Rei Memoriam” przyznany przez Wojewodę Poznańskiego, Nagroda miasta Poznania, statuetka ADI ART 2001 „w podziękowaniu za pracę dla kultury i sztuki, a także wychowanie i wykształcenie wielu młodych ludzi”. Za zasługi artystyczne za granicą Stefan Stuligrosz otrzymał symboliczne klucze do Nowego Jorku, Filadelfii, Cleveland i Chicago. 29 maja 1995 r. dyrygent otrzymał tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, a w 2002 r. poznańskiej Akademii Muzycznej. Jest też doktorem honoris causa Papieskiego Instytutu Muzyki Sakralnej w Rzymie. W plebiscycie „Gazety Wyborczej” na Wielkopolanina XX wieku Stefan Stuligrosz zajął trzecie miejsce i otrzymał statuetkę Giganta Roku 2000. Dzieci nagrodziły dyrygenta Orderem Uśmiechu.

Chór „Poznańskie Słowiki”

SOPRANY:

Marcin Czainski
Jędrzej Drobnik
Krystian Gardo
Bartosz Jasiński
Maciej Michałowicz
Kamil Mikołajczyk
Piotr Okuliński
Piotr Pawlak
Aleksander Potrzebski
Mateusz Tomczyk
Tomasz Urbaniak
Dominik Wojciechowski

ALTY:

Jakub Borowczyk
Krzysztof Graczyk
Tomasz Ilmer
Adrian Rajczyk
Marcin Walkowiak
Aleksander Wrzesiński

TENORY:

Michał Adamczewski
Wojciech Grottel
Tomasz Kośmiejca
Ludwik Młodziejowski
Andrzej Pluciński
Jakub Skrzypczak

BASY:

Filip Chudzicki
Artur Czainski
Tadeusz Gawroński
Adrian Górczyński
Grzegorz Kaczmarek
Witold Młodziejowski
Maciej Walerowski

Marek Pawlak – Inspektor Chóru

Orkiestra Mazowieckiego Teatru Muzycznego Operetka im. Jana Kiepury

I SKRZYPCE:

Marek Jerzy Zebura (koncertmistrz)
Ina Bednarczuk
Gustaw Ciężarek
Robert Andrzej Gil
Aleksandra Knitter-Sikora
Aleksandra Talacha

II SKRZYPCE:

Ewa Chojnowska
Agnieszka Alina Lech
Małgorzata Irena Panufnik-Willman
Joanna Dorota Rajkowska
Hanna Ryfczyńska
Anna Rzymyszkiewicz

WIOLONCZELE:

Nadia Bojadziejew-Rybkowska
Maciej Henryk Skowroński

KONTRABAS:

Dariusz Pogłud

FAGOT:

Rafał Andrzej Zason

TRĄBKI:

Robert Henryk Filipek
Lubomir Jarosz

POZYTYW:

Bartłomiej Stankowiak

Józef Kański

Muzyka polskiego baroku

Nawet w środowiskach chlubiących się wysokimi ambicjami kulturalnymi nie brakuje w naszym kraju – a tym bardziej poza jego granicami – osób żyjących głębokie przekonanie, że historia muzyki polskiej, tej wysokiego lotu i poważnie liczącej się w świecie, rozpoczęła się na dobrą sprawę od Fryderyka Chopina. Tymczasem zaś nie trudno dowieść, że już dwa wieki przed Chopinem byliśmy z naszą muzyką „w Europie”. Całe tomy zapomnianych przez kilkaset lat dzieł Marcina Mielczewskiego teraz dopiero są odnajdywane w bibliotekach berlińskich, co pozwala sądzić, że utwory te były wykonywane właśnie w Berlinie. Madrygały i motety Mikołaja Zielińskiego drukowano w oficynach XVII-wiecznej Wenecji, a faktura wielu z nich każe przypuszczać, iż przeznaczone były dla tamtejszego słynnego kościoła św. Marka, stwarzającego dzięki niepowtarzalnej architekturze swego wnętrza wyjątkowe warunki dla wykonawstwa polichóralnego. Nie ulega też wątpliwości, że ranga tych oraz wielu innych jeszcze polskich mistrzów muzyki barokowej stawiała ich obok najwybitniejszych ówczesnych twórców włoskich, francuskich czy niemieckich.

Wiedzę o dawnej muzyce polskiej od kilkudziesięciu lat szerzy w świecie podróżujący po wszystkich bodaj kontynentach Chór Filharmonii Poznańskiej „Poznańskie Słowiki”, niezmiennie cieszący się opinią jednego z najświetniejszych chłopięczo-męskich chórów w Europie, co jest oczywiście zasługą kierującego nim nieprzerwanie wspaniałego muzyka Stefana Stuligrosza, obchodzącego w tym roku swoje 88. urodziny. Świadectwem rangi tego zespołu był m.in. piękny koncert, wykonany przy współudziale orkiestry Mazowieckiego Teatru Muzycznego „Operetka” im. Jana Kiepury 9 marca br. w warszawskiej Archikatedrze św. Jana Chrzciciela. Koncert ten przybliżył twórczość czołowych przedstawicieli polskiego muzycznego baroku.

Na niniejszej płycie znajduje się imponujący polifonicznym kunsztem wokально-instrumentalny koncert *Veni Domine* wspomnianego już wyżej Marcina Mielczewskiego, działającego w pierwszej połowie XVII stulecia członka królewskiej kapeli w Warszawie, za panowania Władysława IV Wazy, a później kapelmistrza na dworze biskupów płockich – dzieło niezwykle jak na swoją epokę nowoczesne. W podobnej technice utrzymany jest koncert *Jesu, spes mea* Stanisława Sylwestra Szarzyńskiego – operujący jedynie żeńskimi głosami i ujmujący bujną melodyczną inwencją. Ten niepospolicie utalentowany muzycznie kompozytor był mnichem z zakonu cystersów, o jego życiu

i działalności niewiele niestety wiadomo poza faktem, że zmarł prawdopodobnie w 1706 r., a zachowane kopie jego utworów pochodzą z lat 1692-1713. Kolejny wokalny koncert *Veni Consolator* jest dziełem Damiana Stachowicza, urodzonego w 1658 r. w Sokołowie Małopolskim, a zmarłego w 1699 r. w Łowiczu profesora retoryki i poetyki tamtejszym kolegium pijarów. Utwór ten wyróżnia się ciekawymi partiami solowymi trąbki clarino.

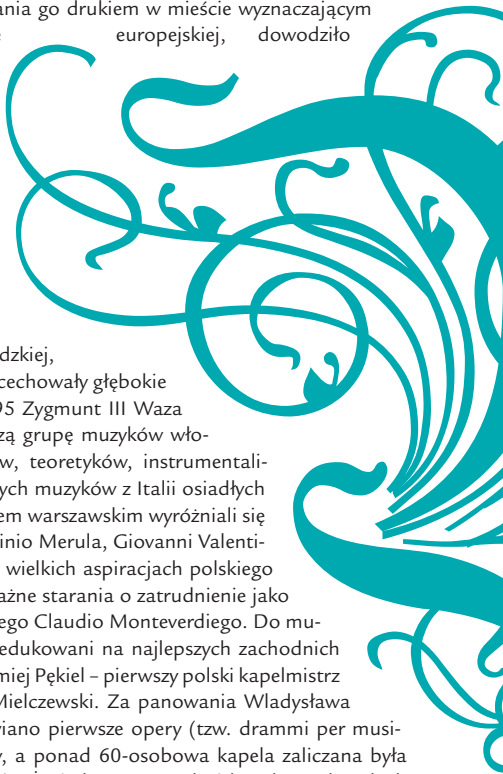
Centralną postacią całego koncertu jest Grzegorz Gerwazy Gorczycki, wielki muzyk polski wywodzący się ze stanu duchownego, wieloletni kapelmistrz kapeli katedralnej na Wawelu i jeden z najwybitniejszych przedstawicieli późnego baroku w muzyce polskiej. Urodził się około 1665 r. w Rozbarku koło Bytomia, kształcił się w Pradze i Wiedniu, od 1694 r. aż do śmierci w 1734 r. mieszkał w Krakowie. W swojej obfitej twórczości uprawiał zarówno *stile antico* wywodzący się z dziedzictwa G. P. Palestriny i chorału gregoriańskiego, jak też *stile moderno* oparty na technice koncertującej, imponujący bogactwem melodyki oraz mistrzostwem we władaniu skomplikowaną polifonią. Pięknym tego przykładem jest zawarty na tej płycie pefen wyrazu wokalny-instrumentalny koncert *Laetatus sum* (z towarzyszeniem organów), a jeszcze bardziej – monumentalne 7-częściowe *Completorium* utrzymane w kunsztownej 9-głosowej fakturze. Warto wspomnieć, iż to znakomite dzieło, przez wiele lat uważane za zaginione, dopiero w naszych czasach ujrzało światło dzienne, wzbogacając dostępną współczesnym miłośnikom sztuki skarbnicę dawnej muzyki polskiej.

Główny bohater utrwalonego na tej płycie koncertu, prof. Stefan Stuligrosz, to znakomity dyrygent, ceniony muzykolog i pedagog, a przede wszystkim – niezrównany wychowawca śpiewającej młodzieży. Urodzony w Poznaniu i wykształcony w tamtejszych uczelniach, w latach 70. rektor poznańskiej Akademii Muzycznej, w młodości sam był członkiem świetnego chłopięco-męskiego chóru ks. Wacława Gieburowskiego. Po II wojnie światowej objął kierownictwo Chóru Filharmonii Poznańskiej zwanego „Poznańskimi Słowikami”, którym kieruje z wielkimi sukcesami do dziś.

Mistrzowie Polskiego Baroku

Za symboliczny początek baroku w muzyce polskiej zwykło się uważać rok 1611, w którym ukazało się weneckie wydanie dzieł zebranych Mikołaja Zielerńskiego *Offertoria et Communiones totius anni*. W skład zbioru wchodziło 113 kompozycji kościelnych (w tym słynny *Magnificat*), utrzymanych w kunsztownej i okazałej technice polichoralnej charakterystycznej dla tzw. szkoły weneckiej i twórczości Giovanniego Gabriego. Rozmiary tego dzieła i fakt wydania go drukiem w mieście wyznaczającym wiodący nurt stylistyczny w muzyce europejskiej, dowodziło ogromnych aspiracji i możliwości twórczych rodzimych kompozytorów. Potwierdziła to pierwsza połowa XVII wieku, w muzyce polskiej nazywana złotym wiekiem. Okres jej świetności zbiegł się z czasem potęgi politycznej, militarnej i gospodarczej, jaką cieszyła się wówczas Rzeczpospolita Obojga Narodów pod rządami Wazów.

Władców wywodzących się z tej szwedzkiej, spokrewnionej z Jagiellonami dynastii cechowały głębokie zamiłowania artystyczne. W roku 1595 Zygmunt III Waza sprowadził na królewski dwór pierwszą grupę muzyków włoskich – kapelmistrzów, kompozytorów, teoretyków, instrumentalistów i śpiewaków. Z plejady znakomych muzyków z Italii osiadłych na dworze wawelskim, a niedługo potem warszawskim wyróżniali się Luca Marenzio, Vincenzo Lilius, Tarquinio Merula, Giovanni Valentini, Marco Scacchi i Asprillo Pacelli. O wielkich aspiracjach polskiego dworu świadczy fakt, iż czyniono poważne starania o zatrudnienie jako królewskiego maestro di cappella samego Claudio Monteverdiego. Do muzyków włoskich dołączyli wkrótce, wyedukowani na najlepszych zachodnich wzorach, twórcy rodzimi, m.in. Bartłomiej Pękiel – pierwszy polski kapelmistrz królewski, Adam Jarzębski i Marcin Mielczewski. Za panowania Władysława IV dwór królewski, na którym wystawiano pierwsze opery (tzw. *drammi per musica*), stał się stolicą kulturalną Europy, a ponad 60-osobowa kapela zaliczana była do czołowych zespołów na kontynencie. Życie koncertowe kwitło także w kapelach możnowładców świeckich i duchownych. Ważnym ośrodkiem działalności i edukacji muzycznej były kościoły, katedry i kolegiaty zakonne.

Główny nurt twórczości stanowiła wokalnie-instrumentalna muzyka religijna. W tej dziedzinie polscy kompozytorzy znajdowali się w czołówce twórców europejskich, komponując dzieła utrzymane w duchu najnowocześniejszych tendencji stylistycznych. Obok konserwatywnego, wzorowanego na późnorennesansowej polifonii *stile antico* (*prima pratica*), kultywowano więc *stile nuovo* (*stile moderno*, *seconda pratica*) – nowatorski styl oparty na wywodzącej się z polichoralności weneckiej technice koncertującej. Generalnie polegała ona na przeciwstawianiu sobie grup wykonawców, operowaniu kontrastem wszystkich elementów dzieła muzycznego (zwłaszcza faktury i obsady) oraz na nadaniu większej niezależności partiom instrumentalnym. Polski styl koncertujący obrodził w wiele wartościowych utworów instrumentalnych i sakralnych. Jego oryginalną cechą był wirtuozowski styl skrzypcowy, co w dużym stopniu łączyło się z wysokim poziomem polskiej sztuki lutniczej (szkoły Groblichów i Dankwartów).

Najbardziej popularną formą koncertującą w XVII wieku był koncert kościelny (*concerto ecclesiastico*, *concerto sacro*), wówczas często nazywany także motetem. Oparty na łacińskim tekście religijnym, zwykle (choć nie zawsze) o przeznaczeniu liturgicznym, ewoluował on od jednoczęściowej formy złożonej z wielu drobnych ogniw do struktury kantatowej z mniejszą liczbą bardziej rozbudowanych części. Najważniejsze dzieła reprezentujące formę polskiego koncertu kościelnego spotykamy w ocalałej twórczości takich XVII-wiecznych kompozytorów, jak Marcin Mielczewski, Stanisław Sylwester Szarzyński i Damian Stachowicz.

Marcin Mielczewski (zm. 1651) był najszerzej znanym w Europie polskim kompozytorem doby baroku. Znajomość jego utworów wykraczała daleko poza granice Rzeczypospolitej i przetrwała wiele lat po jego śmierci, co w owym czasie było rzadkością. Kopie manuskryptów dzieł Mielczewskiego (zwykle tylko sygnowanych monogramem M.M.) rozsiane są w bibliotekach całej Europy – m.in. w Paryżu, Berlinie, Jenie, Wilnie, na Słowacji i Morawach. Dzieła Mielczewskiego, z racji swych znakomitych osiągnięć nazywanego *nobilis*, grywano także w Rosji, gdzie sprowadzał je patriarcha moskiewski Nikon, poszukując nowej muzyki dla zreformowanej przez siebie liturgii. Nie jest znana data urodzin Mielczewskiego ani fakty z jego młodości. Wiadomo, iż od 1632 r. był członkiem kapeli królewskiej Władysława IV, zaś od 1644 r. aż do śmierci pełnił zaszczytną funkcję kapelmistrza na pełnym splendoru dworze królewskiego brata – biskupa Karola Ferdynanda Wazy. Twórczość Mielczewskiego była niezwykle bogata liczebnie (do naszych czasów przetrwały odpisy ok. 80 dzieł), gatunkowo (religijne dzieła wokalnie-instrumentalne, instrumentalne canzony, prawdopodobnie także madrygały świeckie) i zróżnicowana stylistycznie.

Spośród koncertów kościelnych tego kompozytora do najbardziej znanych należy motet *Veni Domine* na 2 soprany, bas i basso continuo. Utwór ten odzwierciedla zasadnicze cechy jego stylu: dbałość o efektywność kompozycji, pełną blasku wirtuozerię partii wokalnych, dostojność brzmienia i wyrazistą ekspresję wynikającą z wnikliwej interpretacji muzycznej tekstu słownego.

Veni Domine

Veni Domine et noli tardare.

Relaxa facinora plebis tuae.

Excita potentiam tuam et veni,
ut salvos nos facias.

Veni ad liberandum nos,

Domine virtutum.

Ostende faciem tuam et salvi erimus.

Veni Domine et noli tardare.

Przybądź Panie

Przyjdź Panie, nie zwlekaj.

Uwolnij od występków lud swój.

Wzbudź potęgę swoją i przyjdź,
aby nas zbawić.

Przyjdź, dla zbawienia nas,

Panie zastępów.

Ukaż oblicze swoje, a będziemy zbawieni.

Przyjdź Panie, nie zwlekaj.

Do najpiękniejszych, najbardziej emocjonalnych utworów polskiej muzyki wczesnego baroku należy solowy koncert kościelny *Jesu, spes mea*. Jest to jedno z zaledwie dziesięciu ocalałych dzieł **Stanisława Sylwestra Szarzyńskiego** – kompozytora, o którym wiemy tylko tyle, że spokrewniony był z poetą Mikołajem Sępem Szarzyńskim, przynależał do zakonu cystersów i prawdopodobnie związany był z łowicką kolegiatą tego zakonu lub kapelą stacjonującego w Łowiczu dworu prymasowskiego. Stylistyka fragmentarycznie zachowanej twórczości Szarzyńskiego każe umiejscowić tę twórczość w latach 1692-1713. *Jesu, spes mea* na sopran, 2 skrzypiec i basso continuo cechuje typowe dla tego kompozytora zamiłowanie do kantyleny i uduchowionej, nasyconej religijną żarliwością ekspresji. Utwór składa się z szeregu krótkich wokalnych eksklamacji, których poruszający charakter podkreślają imitacyjne odpowiedzi instrumentów oraz retoryczne podkreślanie i powtarzanie węzłowych słów czy wersów. Kompozytor zastosował w tym dziele cytaty ze staropolskiej pieśni religijnej *Przez czyścicowe upalenia*.

lesu, spes mea

lesu, spes mea, lesu, solatium meum,
lesu refugium meum,
lesu, desiderium meum, lesu, cor meum.
Tu vita mea es, tu salus mea es,
tu solatium meum,
tu spes in vita mea,
tu refugium meum.
In te sperabo, et reclamabo,
tibi cantabo, te adorabo,
te invocabo, tibi cor dabo.
Accipe, accipe lesu cor meum,
accipe, accipe animam meam,
da lesu cor tuum, da lesu animam tuam,
ut mea, iam non mea, non, non,
fiat voluntas,
per quam salva me, per quam rege me,
per quam fove me, per quam sana me,
mi lesu.

Jezu, nadziejo moja

Jezu, nadziejo moja, Jezu, pociecho moja,
Jezu, ucieczko moja,
Jezu, tęsknoto moja, Jezu, serce moje.
Ty jesteś moim życiem, Ty jesteś moim
Zbawieniem. Ty jesteś moją pociechą,
Tyś nadzieją w życiu moim,
Tyś jest ucieczką moją.
W Tobie będę pokładał nadzieję, Ciebie wzywał,
Tobie śpiewać będę, Ciebie uwielbiać,
Ciebie czcić będę, Tobie oddam serce.
Przyjmij, przyjmij Jezu serce moje,
przyjmij, przyjmij duszę moją,
daj Jezu serce Twoje, daj Jezu duszę Twoją
ażebymy moja, już nie moja, nie, nie.
stała się wola,
przez którą zbaw mnie, przez którą rządź mną,
przez którą sprzyjaj mi, przez którą uzdrów mnie,
mój Jezu.

Damian Stachowicz (1658-1699), a wg ostatnich badań Jan Stachowicz (o. Damian od Trójcy Przenajświętszej) należał do niezwykle zasłużonego w dziedzinie szkolnictwa (także muzycznego) zakonu pijarów.

Jako wykładowca poetyki i retoryki działał w wielu kolegiach pijarskich, m.in. w Rzeszowie, Podolińcu, Warszawie i Łowiczu, gdzie dożywotnio pełnił funkcję prorektora. Był znanym kompozytorem i kapłanem-profesorem cenionym nie tylko za gruntowną wiedzę, ale i przymioty charakteru. W zachowanych źródłach z XVIII i XIX wieku o ojcu Damianie napisano: „W sztuce muzyki doskonały i sławny kompozytor, opiewał w kościele chwałę Bożą poważnym i melodyjnym dźwiękiem” (o. Szymon Bielski – *Vita et scripta quorundam et Congregatione Cler. Reg. Scholarum...*, wyd. 1812) i „(...) biegły w muzyce, zażywający sławy w całym Królestwie Polskim, cieszący się wielkim uznaniem kompozytor (...), w uprzejmości obyczajów i zakonnej skromności – nienaganny (...)” (*Liber suffragiarum Podolinensis 1650-1769*).

Z zaledwie kilkunastu zachowanych utworów o. Damiana najsłynniejszy jest solowy koncert kościelny *Veni Consolator* na sopran, trąbkę (clarino) i basso continuo. Jest to pierwsza w polskiej literaturze muzycznej pozycja skomponowana w formie wywodzącej się z opery trzyczęściowej arii da capo. Fanfarrowo uroczysty, radosny charakter kompozycji podkreśla koncertująca, wirtuozowska partia trąbki clarino – używanej w XVII i XVIII wieku, niezwykle wymagającej technicznie odmiany tego instrumentu pozwalającej uzyskać wysoki, pełen blasku rejestr.

Veni Consolator

Veni, veni, Consolator,
veni, veni, o Redemptor,
ad te omnes nunc clamamus, miseri.
Nunc clamamus et suspiramus,
Da iuvamen nobis, te petentibus.

Te rogamus et suspiramus, da iuvamem nobis,
Te petentibus.

Veni, veni, Consolator,
veni, veni, o Redemptor,
ad te omnes nos clamamus, miseri.

Przybądź, Pocieszycielu

Przybądź, przybądź, Pocieszycielu
przybądź, przybądź – o Odkupicielu,
do Ciebie wołamy teraz wszyscy, nieszczęśliwi.
Wołamy teraz i wzdychamy, okaż pomoc nam,
błagającym Cię.
Prosimy Cię i wzdychamy, okaż pomoc nam,
Błagającym Cię.

Przybądź, przybądź, Pocieszycielu
przybądź, przybądź – o Odkupicielu,
do Ciebie wołamy my wszyscy, nieszczęśliwi.

Poczynając od II połowy XVII wieku, znakomity rozwój polskiej muzyki został zahamowany wskutek nasilających się w Rzeczypospolitej konfliktów wewnętrznych i wyniszczających wojen. Pasma dramatycznych zdarzeń, które stopniowo zmieniły Polskę z państwa pretendującego do roli mocarstwa w przedmiot przetargów ościennych krajów zapoczątkował najazd szwedzki (1665-1660). Trwale zachwiały on potęgę Polski, powodując ogromne straty ludzkie, materialne i niewyobrażalną nawet z dzisiejszej perspektywy utratę ponad 90% dorobku kulturalnego. Podczas „potopu szwedzkiego” centrum życia muzycznego z dworu królewskiego (kapela królewska uległa rozproszeniu i już nigdy nie powróciła do dawnej świetności) i splądrowanych dworów magnackich przeniosło się do kościołów i zakonów.

A jednak ta chyląca się ku upadkowi Rzeczypospolita epoki Sasów wydała twórcę europejskiego formatu, porównywanego z samym Haendlem. Był nim **Grzegorz Gerwazy Gorczycki** (1665-1734) – gruntownie wykształcony na uniwersytetach w Krakowie, Pradze i Wiedniu teolog, filozof i muzyk, wieloletni nadworny kapelmistrz katedry na Wawelu. Gorczycki opiekował się także więźniami i szpitalem, był jednym z nielicznych księży pozostałych w Krakowie podczas najazdu Szwedów w czasie wielkiej wojny północnej. W uznaniu jego zasług muzycznych, społecznych i obywatelskiej odwagi na kamieniu nagrobnym kompozytora wryto napis „perła kapłaństwa”. Odnaleziona twórczość Gorczyckiego obejmuje kilkadziesiąt utworów religijnych utrzymanych zarówno w wyrafinowanym, dowodzącym głębokiej znajomości sztuki XVI-wiecznego kontrapunktu *stile antico*, jak i w dojrzałym barokowym *stile concertato*. Prawie wszystkie wokально-instrumentalne dzieła Gorczyckiego utrzymane w technice koncertującej zostały odkryte dopiero w II połowie XX wieku.

Laetatus sum (koncert kościelny na 9 głosów) odnaleziono w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu w 1954 r. Utwór ten, oparty na tekście psalmu 121 – *Weseliłem się z tego, co mi powiedziano: pójdziemy do domu Pańskiego*, opiewający szczęśliwe dotarcie pielgrzymów do Jerozolimy, jest najbardziej błyskotliwym utworem koncertującym Gorczyckiego. Utrzymany w uroczystym i radosnym charakterze, stanowi przykład wirtuozerii warsztatowej w operowaniu techniką koncertującą i kontrapunktyczną.

Laetatus sum

Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi: In dominum Domini ibimus.
Stantes erant pedes nostri, in atriis tuis Jerusalem.

Jerusalem, quae aedificatur ut civitas: cuius participatio eius in idipsum.
Illuc enim ascenderunt tribus Domini: testimonium Israel ad
confidentium nomini Domini.

Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum David.

Rogate quae ad pacem sunt Jerusalem: et abundantia diligentibus te:

Fiat pax in virtute tua: et abundantia in turribus tuis.

Propter fratres meos et proximos meos, loquebar pacem de te:

Propter duum Domini Dei nostri, quaesivi bona tibi.

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Santo.

Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

Weseliłem się

Weseliłem się z tego, co mi powiedziano: pójdziemy do domu Pańskiego.

Stały nogi nasze w sieniach twoich, Jeruzalem.

Jeruzalem, które się buduje jak miasto w sobie zespolone.

Bo tam wstępowały pokolenia Pańskie według prawa Izraela,
by ślawić imię Pańskie.

Bo tam postawione są stolice sądowe, stolice domu Dawidowego.

Proście: Pokój (tobie) Jeruzalem, a dostatek którzy Cię miłują.

Niech będzie pokój w mocy twojej, a dostatek w basztach twoich.

Dla braciej mojej i bliźnich moich mówiłem: Pokój tobie.

Dla domu Pana Boga naszego szukałem dobra tobie.

Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi Świętemu.

Jak była na początku i teraz i zawsze i na wieki wieków. Amen.

Najwybitniejszym dziełem Gorczyckiego i zarazem ukoronowaniem polskiej XVIII-wiecznej muzyki barokowej jest *Completerium* odnalezione w 1961 r. w kościele w Rakowie Opatowskim. To rozbudowane, 7-częściowe dzieło oparte jest na tekście Kompletu – ostatniej modlitwy z tzw. oficjum godzin (brewiarza), odmawianej przed udaniem się na spoczynek i wieńczącej trud całego dnia. Podobnie, jak w liturgicznym nabożeństwie, podstawą *Completerium* Gorczyckiego są psalmy. Kompozytor opracował cztery psalmy: *Cum invocarem* (Psalm 4), *In te Domine speravi* (Psalm 31), *Qui habitat* (Psalm 91) i *Ecce nunc benedicite Domine* (Psalm 134). Pozostałe części to hymn ambrożyjański (*Te lucis ante terminum*), responsorium breve (*In manus tuas*) i kantyk Symeona (*Nunc dimittis*). Całość, w swej niezwykle zwartej dramaturgicznie i zróżnicowanej wewnętrznie budowie, zbliżona jest do kantaty lub koncertu kościelnego. Ten najbardziej okazały, napisany ku chwale Kościoła Bożego utwór Gorczyckiego

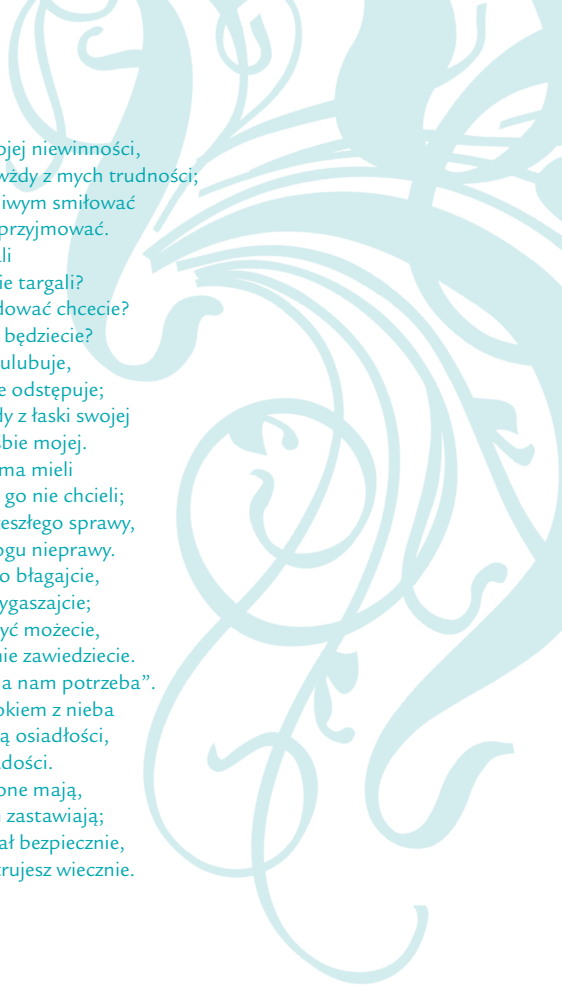
posiada wszelkie walory arcydzieła – artyzm w wykorzystaniu wszystkich dostępnych środków kompozytorskich oraz głębię i uniwersalność artystycznego przekazu – stanowiąc dowód żywotności polskiej kultury, nawet w czasach jej nie sprzyjających.

Brygida Błaszcyk
MTM Operetka
im. Jana Kiepury

COMPLETORIUM / KOMPLETA

Psalm 4

Cum invocarem exaudivit me
Deus iustitiae meae,
In tribulatione dilatasti mihi.
Miserere mei, et exaudi orationem meam.
Fili hominum, usque quo gravi corde?
ut quid diligitis vanitatem
et quaeritis mendacium?
Et scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum suum;
Dominus exaudiet me cum clamavero ad eum.
Iracimini et nolite peccare;
quae dicitis in cordibus vestris,
in cubilibus vestris compungimini.
Sacrificate sacrificium iustitiae, et sperate in Domino.
Multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?
Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.
Dedisti laetitiam in corde meo.
A fructu frumenti, vini et olei sui, multiplicanti sunt.
In pace in idipsum dormiam et requiescam;
Quoniam tu, Domine, singulariter in spe constituisti me.
Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto.
Sicut erat in principio, et nunc, et semper
et in saecula saeculorum. Amen

Wzywam Cię, Boże, świadku mojej niewinności,
Któryś mnie zwykł wywodzić zawždy z mych trudności;
Chciej się teraz nade mną troskliwym smiłować
I moje smutne prośby łaskawie przyjmować.
A wy, o nieżyczliwi, o zapamiętali
Długoż się na mą sławę będziecie targali?
Długoż rzeczy znikomych naśladować chcecie?
I leda wiatru, głupi, chwytac się będziecie?
Także wiedzcie, kogo Pan sobie ulubuje,
Tego w żadnej przygodzie już nie odstępuje;
Nie ustąpi mnie mój Pan, zawždy z łaski swojej
Dawał miejsca i dawa, i da prośbie mojej.
Radzę tedy, żebyście przed oczyma mieli
Pańską bojaźń a gniewac więcej go nie chcieli;
Co noc, to rozbierajcie dnia przeszłego sprawy,
Tom przystojnie uczynił, tum Bogu nieprawy.
Więc nie baranem ani wołem Go błagajcie,
Ale przedeń sumienie czyste przygaszajcie;
Co gdy będzie, już pewni tego być możecie,
Że się na swych nadziejach nic nie zawiedzicie.
Mówią drudzy: „Dobrego mienia nam potrzeba”.
O Panie, Ty chciej tylko swoim okiem z nieba
Na mię pojrzec grzesznego: to są osiadłości,
To skarby, to pociechy i moje radości.
Inszy niechaj spichlerze nawiezione mają,
Niechaj wszystkie piwnice winem zastawiają;
Ja w nadzieję łaski Twej będę spał bezpiecznie,
Bo mię Ty sam, Panie mój, opatrujesz wiecznie.

Psalm 31

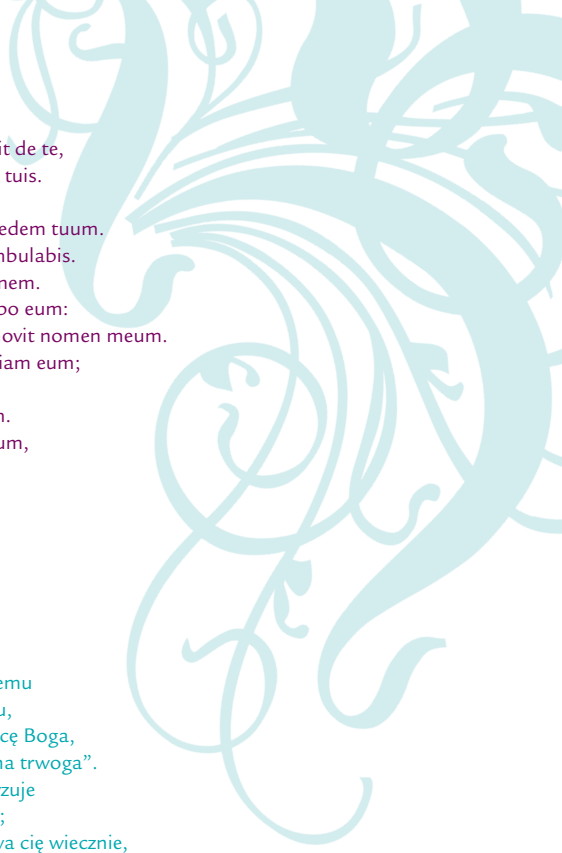
In Te Domine, speravi;
non confundar in aeternum;
in iustitiae tua libera me.
Inclina ad me aurem tuam;
accelera et eruas me.
Esto mihi in Deum protectorem,
et in domum refugii et salvum me facias;
quoniam fortitudo mea et refugium meum et tu;
et propter nomen tuum deduces me et enutries me.
Deduces me de laqueo hoc quem absonderunt mihi,
quoniam tu es protector meum:

redemisti me, Domine, Deus veritatis.
Gloria Patri...

W Tobie ufność swą kładę, Boże niezmierny,
A Ty nie daj, abych był kiedy zawstydzony!
Prze dobroć swoją racz mię z trudności wybawić.
Usłysz mój głos, a chciej mię na swobodzie stawić.
Weźmi mię w swą obronę, niezwalczony Panie.
A tó za twardą skałę i zamek mi stanie.
Tyś mój wał, Tyś mój zamek; a prze imię swoje
Prowadź mię i opatruj liche zdrowie moje!
Pomóż mi z siideł, które na mię zastawiła
Przeklęta zazdrość; Tyś jest wszytka moja siła.
W Twoje ręce poruczam żywot swój tęskliwy;
Ty mię broń jako zawždy, Boże mój prawdziwy!

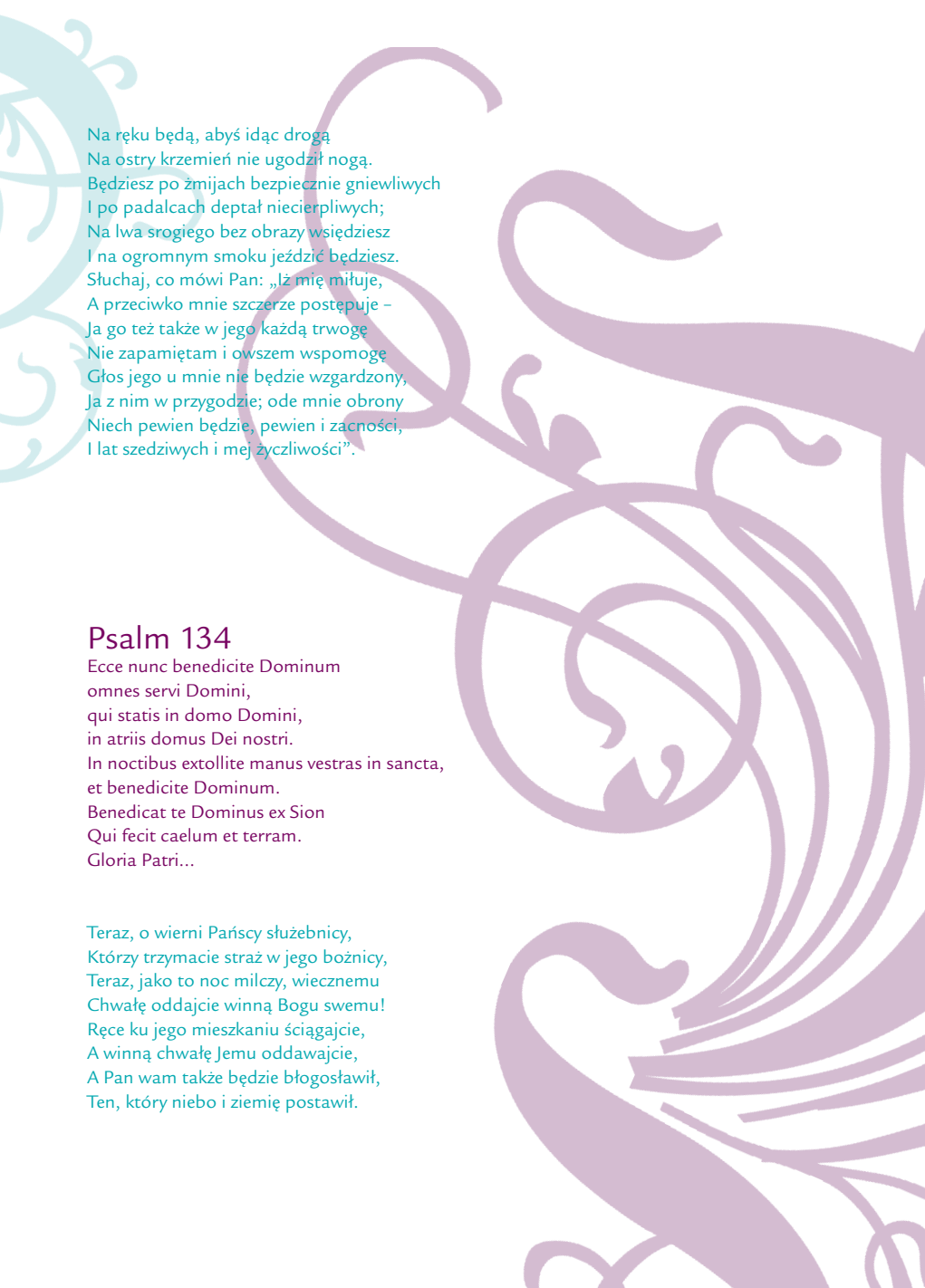
Psalm 91

Qui habitat in adiutorio Altissimi,
in protectione Dei caeli commorabitur.
Dicet Domino: susceptor meus et tuet refugium meum
Deus meus, sperabo in eum.
Quoniam ipse liberavit me laqueo venantium,
ed e verbo aspero.
Scapulis suis obumbravit tibi,
et sub pennies eius sperabis.
Scuto circumdabit te veritas eius;
non timebis a tmore nocturno;
a sagitta volante in die,
a negotio perambulante in tenebris,
ab incursu, et daemonio meridiano.
Cadent a latere tuo mille,
Et decem millia a dextris tuis:
ad te autem non appropinquabit.
Verumtamen oculis tui considerabis,
et retributionem peccatorum videbis.
Quoaniam tu es, Domine, spes mea:
Altissimum possuisti refugium tuum.
Non accedet ad te malum,
et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.
Quoaniam angelis suis mandavit de te,

Quoniam angelis suis mandavit de te,
ut custodiant te in omnibus viis tuis.
In minibus portabunt te,
no forte offendas ad lapidem pedem tuum.
Super aspidem et basiliscum ambulabis.
et conculcabis leonem et draconem.
Quoniam in me speravit, liberabo eum:
protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.
Clamabit ad me, et ergo exaudiam eum;
cum ipso sum in tribulatione;
eripiam eum, et glorificabo eum.
Longitudine dierum replebo eum,
et ostendam illi salutare meum.
Gloria Patri...

Kto się w opiekę odda Panu swemu
A całym prawie sercem ufa Jemu,
Śmieie rzec może: „Mam obrońcę Boga,
Nie będzie u mnie straszna żadna trwoga”.
Ciebie on z łowczych obierzy wyzuje
I w zaraźliwym powietrzu ratuje;
W cieniu swych skrzydeł zachowa cię wiecznie,
Pod Jego pióry ulężesz bezpiecznie.
Skuteczność jego tarcz i puklerz mocny,
Za którym stojąc na żaden strach nocny,
Na żadną trwogę ani dbaj na strzały,
Którymi sieje przygoda w dzień biały.
Stąd wedle ciebie tysiąc głów polęże,
Stąd drugi tysiąc, ciebie nie dosiężne
Miecz nieuchronny, a ty przedsię swymi
Oczyrna ujrzysz pomstę nad grzesznymi.
Iż rzekł Panu: „Tyś nadzieja moja”,
Iż Bóg nawysszy jest ucieczka twoja-
Nie dostąpi cię żadna zła przygoda
Ani się najdzie w domu twoim szkoda
Aniołom swoim każe cię pilnować,
Gdziekolwiek stąpniesz, którzy cię piastować

Na rękę będą, abyś idąc drogą
Na ostry krzemień nie ugodził nogą.
Będziesz po żmijach bezpiecznie gniewliwych
I po padalcach deptał niecierpliwych;
Na lwa srogiego bez obrazy wsiedzisz
I na ogromnym smoku jeździć będziesz.
Słuchaj, co mówi Pan: „Iż mię miłuje,
A przeciwko mnie szczerze postępuje –
Ja go też także w jego każdą trwogę
Nie zapamiętam i owszem wspomogę
Głos jego u mnie nie będzie wzgardzony,
Ja z nim w przygodzie; ode mnie obrony
Niech pewien będzie, pewien i zacności,
I lat szedziwych i mej życzliwości”.

Psalm 134

Ecce nunc benedicite Dominum
omnes servi Domini,
qui statis in domo Domini,
in atriis domus Dei nostri.
In noctibus extollite manus vestras in sancta,
et benedicite Dominum.
Benedicat te Dominus ex Sion
Qui fecit caelum et terram.
Gloria Patri...

Teraz, o wierni Pańscy służebnicy,
Którzy trzymacie straż w jego bożnicy,
Teraz, jako to noc milczy, wiecznemu
Chwałę oddajcie winną Bogu swemu!
Ręce ku jego mieszkaniu ściągajcie,
A winną chwałę Jemu oddawajcie,
A Pan wam także będzie błogosławił,
Ten, który niebo i ziemię postawił.

Hymn

Te lucis ante terminum,
rerum creator, poscimus,
ut pro tua clementia
sis praesul et custodia.
Praesta, Pater piissime,
Patrique compar Unice,
Cum Spiritu Paraclito
regnas per omne saeculum. Amen.

Nim kres nadzieje jasności,
błagamy, Stwórcu wszechświata,
abyś w swej miłościwości
był nam obrońcą i strażą.
O spraw to, Ojcie najlepszy,
i Ty, równy Ojcu, Jedyny,
co z Duchem Poczycielem
królujesz w blasku na wieki, Amen.

Responsorium breve, Psalm 31,6

In manus tuas, Domine, commendo spiritus meum.
Redemisti nos, Domine, Deus veritatis,
Commendo spiritum meum.
Gloria Patri...

W ręce Twe polecam ducha mego:
Odkupieś mię, Panie, Boże prawdy.

Kantyk Symeona, Ewangelia wg św. Łukasza, II, 29-32

Nunc dimittis servum tuum Domine,
secundum verbum tuum in pace;
quia viderunt oculi mei salutare tuum:
quod parasti ante faciem omnium populorum;
lumen ad revelationem gentium
et gloriam plebs tue Israel.
Gloria Patri...

Teraz puszczasz sługę Twego, Panie!
w pokoju według słowa Twego.
Gdyż oczy moje oglądały zbawienie Twoje.
Którś zgotował przed oblicznością wszystkich narodów:
Światłość na objawienie poganów
i chwałę ludu Twego Izraelskiego.

Tekst polski:
Jan Kochanowski, Psalterz Dawidów;
ks. Jakub Wujek

POLISH BAROQUE MUSIC

Dear Music Lovers,

The Mazovian Music Theatre, Jan Kiepura Operetta, is releasing a unique disk, recorded live in concert by Prof. Stefan Stuligrosz and the Poznań Nightingales. By this edition we want to celebrate the 88th anniversary of the birth of our Conductor, the great Artist highly merited for the Polish national culture, the Nestor of the Polish choir singing, a teacher and long-term Rector of the Ignacy Jan Paderewski School of Music in Poznań. By honouring the Professor's superb artistic achievements, our new institution which only recently appeared on the cultural map of Poland wishes to make its contribution to the preservation and commemoration of the great work of Prof. Stefan Stuligrosz.

Włodzimierz Izban

A handwritten signature in dark ink, reading "Włodzimierz Izban". The signature is written in a cursive, flowing style.

Chief Executive and Artistic
The Mazovian Music Theatre
Jan Kiepura Operetta

Programme:

Stanisław Sylwester Szarzyński
(XVII/XVIII w.)

Marcin Mielczewski
(+1651)

Damian Stachowicz
(1658 – 1699)

Grzegorz Gerwazy Gorczycki
(1665 – 1734)

1. <i>Jesu, spes mea</i>	6:54
2. <i>Veni Domine</i>	5:43
3. <i>Veni Consolator</i>	3:17
4. <i>Laetatus sum</i>	4:52
<i>Completorium</i>	
5. <i>Cum invocarem</i>	4:53
6. <i>In Te, Domine, speravi</i>	4:32
7. <i>Qui habitat in adiutorio</i>	5:17
8. <i>Ecce nunc benedicite</i>	3:42
9. <i>Te lucis ante terminum</i>	3:40
10. <i>In manus tuas</i>	3:08
11. <i>Nunc dimittis</i>	4:17
12 bis: <i>Nunc dimittis</i>	4:16
<i>Total time</i>	54:28

Performers:

Boy's and Men's Chamber Vocal Group "Poznań Nightingales"
The Mazovian Music Theatre, Jan Kiepura Operetta, Orchestra
Stefan Stuligrosz, Conductor

STEFAN STULIGROSZ

Polish choir conductor, founder of the Boys' and Men's Choir "Poznań Nightingales", composer.

Stefan Stuligrosz attended St. Magdalena Junior High School in Poznań from 1931 to 1937. He was trained as a merchant at the Woźniak department store from 1937 to the outbreak of World War II. At the same time, he attended piano and theory of music lessons in the class of Gertruda Konatkowska, and he learned solo singing from Maria Trąmpczyńska. He also sang in the Poznań Cathedral Choir conducted by Father Waław Gieburowski. After the conductor was arrested, Stefan Stuligrosz assumed his duties. He officially founded the Waław Gieburowski Boys' and Men's Choir "Poznań Nightingales" in 1945. The choir has been associated with the Poznań Philharmonic since 1950.

After the war, Stefan Stuligrosz graduated from the Humanities Faculty of the University of Poznań (Department of Musicology), the Vocal Faculty and the Faculty of Composition, Theory of Music and Conducting of the State Higher School of Music in Poznań. In 1951-1982, he lectured at the School of Music in Poznań. He ran courses on choir conducting, managed the Choir Singing Department, and served as the Dean of the Vocal Faculty, a Prorector and Rector. In 1963, he became the Head of the Music Section. In 1971-1990, he was the President of the Henryk Wieniawski Music Society in Poznań. From 1973 to 1982, he was a member of the Music Section and the Executive Committee of the Higher Artistic Education Council at the Polish Ministry of Culture and Art.

Stefan Stuligrosz composed more than 600 choral works, with sacral themes. He arranged more than 100 Polish and foreign Christmas carols. His compositions have been frequently recorded. The best known pieces are the following: *O Matko miłościwa*, *Modlitwa eucharystyczna do słów Jana Pawła II*, *Missa Brevis*, *Cantate Domino*, *Matko niebieskiego Pana*, *Nie lękaj się*, *Singen wir mit Frölichkeit*, *Jauchzet ihr Himmel*, *Maria durch ein'n Dornwald ging*, *Alleluja Zdrowaś Maryjo*, *Msza Niedzielną*, *Missa in honorem Sanctae Faustine*, *Gorzkie Żale*.

The “Poznań Nightingales” Choir gave a number of concerts in Europe, the USA, Canada and Japan. In 1992, they performed at the gala concert on the Polish National Day celebrated at the International Exhibition in Seville. The conductor is also the author of two volumes of his memoirs entitled *Piórkciem Słowika. O najbliższych, Poznaniu, muzyce i drogowskazach życia* (published by Media Rodzina, Poznań 1995).

During his long artistic career, Stefan Stuligrosz received many prizes, medals, citations and titles. The most valuable ones

are the First Degree State Award for Outstanding Achievements in Choir Singing, Great Cross with St. Sylvester Silver Star granted by Pope John Paul II, Commodore’s Cross, Officer and Knight Cross of the Polonia Restituta Order, “Ad Perpetuam Rei Memoriam” Order granted by the Governor of Poznań, City of Poznań Award, ADI ART 2001 Statuette in Appreciation of the Work for Art and Culture, Upbringing and Education of Youth.” For his international artistic merits, Stefan Stuligrosz received symbolic keys to New York, Philadelphia, Cleveland and Chicago. On 29 May 1995, the conductor received a Honorary Doctorate from the Adam Mickiewicz University in Poznań, and another one from the Poznań School of Music in 2002. He also holds an Honorary Doctorate of the Papal Institute of Sacral Music in Rome.

In the Gazeta Wyborcza survey for the Wielkopolska Man of the 20th Century, Stefan Stuligrosz won the third place and received the Giant 2000 Statuette. And children awarded him the Smile Order.

Boy's and Men's Chamber Vocal Group "Poznań Nightingales"

SOPRANOS:

Marcin Czainski
Jędrzej Drobnik
Krystian Gardo
Bartosz Jasiński
Maciej Michałowicz
Kamil Mikołajczyk
Piotr Okuliński
Piotr Pawlak
Aleksander Potrzebski
Mateusz Tomczyk
Tomasz Urbaniak
Dominik Wojciechowski

ALTOS:

Jakub Borowczyk
Krzysztof Graczyk
Tomasz Ilmer
Adrian Rajczyk
Marcin Walkowiak
Aleksander Wrzesiński

TENORS:

Michał Adamczewski
Wojciech Grottel
Tomasz Kośmiejca
Ludwik Młodziejowski
Andrzej Pluciński
Jakub Skrzypczak

BASSES:

Filip Chudzicki
Artur Czainski
Tadeusz Gawroński
Adrian Górczyński
Grzegorz Kaczmarek
Witold Młodziejowski
Maciej Walerowski

Marek Pawlak – Choir Instructor

The Mazovian Music Theatre, Jan Kiepura Operetta

VIOLIN I:

Marek Jerzy Zebura (concertmaster)
Ina Bednarczuk
Gustaw Ciężarek
Robert Andrzej Gil
Aleksandra Knitter-Sikora
Aleksandra Talacha

VIOLIN II:

Ewa Chojnowska
Agnieszka Alina Lech
Małgorzata Irena Panufnik-Willman
Joanna Dorota Rajkowska
Hanna Ryfczyńska
Anna Rzymyszkiewicz

CELLOS:

Nadia Bojadziejew-Rybkwaska
Maciej Henryk Skowroński

CONTRABASS:

Dariusz Pogłud

BASSOON:

Rafał Andrzej Zason

TRUMPETS:

Robert Henryk Filipek
Lubomir Jarosz

ORGAN POSITIVE:

Bartłomiej Stankowiak

Józef Kański

Polish Baroque Music

Even among the circles of people who take pride in high cultural ambitions, there are those in Poland and even more so abroad who are deeply convinced that the history of the Polish music of the kind which is remarkable and highly appreciated in the world started truly with Fryderyk Chopin. In fact, it is not hard to prove that Poland was present “in Europe” with its music even two centuries before Chopin. Large volumes of the works by Marcin Mielczewski, forgotten for several hundred years, have been found only recently in Berlin’s libraries, which allows us to say that Mielczewski’s pieces used to be played in Berlin in particular. Madrigals and motets by Mikołaj Zieliński were printed in the 17th century print shops in Venice, while the texture of many of those works indicates that they were designated for the famous local St. Mark’s, whose architecture created unique conditions for polychoral productions in the church interiors. It is beyond doubt that the rank of that and of many other Polish Baroque music masters placed them next to the most outstanding contemporary composers of Italy, France or Germany.

The knowledge of the old Polish music in the world has been disseminated by the Poznań Philharmonic “Poznań Nightingales” Choir while travelling all the world around for several dozens of years. The Choir has always enjoyed the opinion of one of the most brilliant boys’ and men’s choirs in Europe, which has been the merit of the outstanding musician, Stefan Stuligrosz, celebrating his 88th birthday in 2008, who has been conducting the Choir since its origin. The proof of the group’s rank was for example the beautiful concert given together with the orchestra of the Mazovian Music Theatre, Jan Kiepura Operetta, in the Warsaw’s St. John the Baptist Metropolitan Cathedral on 9 March 2008. The concert brought to the audience the works of the leading representatives of the Polish Baroque music.

This disk contains a fantastic concert impressing us with polyphonic vocal and instrumental art, *Veni Domine*, by Marcin Mielczewski who was a member of the royal band in Warsaw in the first half of the 17th century, under the reign of King Władysław IV Vasa, and later the bandmaster in the Płock Bishops’ Palace. Mielczewski’s piece was unusually modern for his days. Similar techniques were applied in *the Jesu, spes mea* concert by Stanisław Sylwester Szarzyński, with exclusively female voices, endearing us with its rich melodious inventions. That extremely talented composer

was a Cistercian monk, but we do not know much about his life, besides the fact that he died probably in 1706, while the copies of his works originate from 1692-1713. Another vocal concert, *Veni Consolator*, was composed by Damian Stachowicz, who was born in Sokołów Małopolski in 1658, and died in Łowicz in 1699. He was a professor of rhetoric and poetics at the local Piarist College. The piece is distinguished by interesting solo parts of the clarino trumpet.

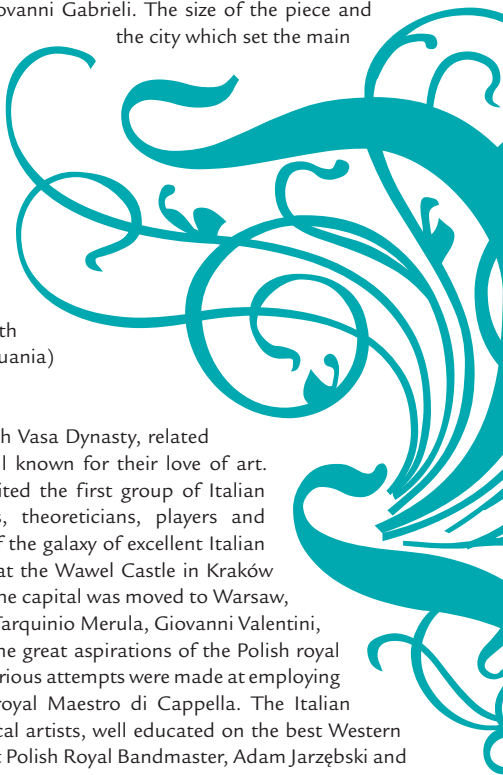
The central figure of the whole concert is Grzegorz Gerwazy Gorczycki, a great Polish musician, a priest and a long-term bandmaster of the Wawel Cathedral band and one of the most outstanding representatives of the Polish late Baroque music. He was born in Rozbark near Bytom around the year 1665. He was educated in Prague and Vienna. He lived in Kraków from 1694 to his death in 1734. His abundant works display both *stile antico*, originating from the heritage of G.P. Palestrina and the Gregorian choral, and *stile moderno*, based on the concerting technique, made impressive owing to its melody richness, as well as mastery in handling complex polyphony. An excellent example of that approach is the expressive vocal and instrumental concert, *Laetatus sum* (with organ accompaniment) contained on our disk, and, even more so, the monumental seven-part *Completorium*, maintained in elaborate 9-voice texture. It is worth mentioning that the excellent piece was considered missing for many years, and it was discovered only in our days to enrich the old Polish music treasury made available to the present-day music lovers.

The main protagonist of the recorded concert is Prof. Stefan Stuligrosz, an outstanding conductor, a valued musicologist and teacher, and, first of all, an unmatched tutor of singing youth. Born in Poznań and educated in local schools, he became a member of the excellent Father Wacław Gieburowski Boys' and Men's Choir, and later the rector of the Poznań School of Music. After World War II, he assumed the management of the Poznań Philharmonic "Poznań Nightingales" Choir which he has been conducting with great success until today.

Polish Baroque Masters

Year 1611 symbolizes the beginning of Baroque in the Polish music. That was the year of publication of the Venetian edition of the collected works by Mikołaj Zieliński, *Offertoria et Communiones totius anni*. The collection included 113 sacral compositions (including the famous Magnificat), maintained in elaborate and sophisticated polychoral technique which was characteristic for the so-called Venetian school and the works of Giovanni Gabrieli. The size of the piece and the fact of its printed publication in course of styles in the European music proved tremendous aspirations and creative capabilities of the Polish vernacular composers. That was further confirmed in the first half of the 17th century, which period has been called the Golden Age of Polish Music. The period of the music's glory matched that of political, military and economic power enjoyed by the Commonwealth of the Two Nations (Poland and Lithuania) under the reign of the Vasa Dynasty.

The kings originating from the Swedish Vasa Dynasty, related to the Jagiellonian Dynasty, were well known for their love of art. In 1595, King Sigismund III Vasa invited the first group of Italian musicians, bandmasters, composers, theoreticians, players and singers to his royal court. The stars of the galaxy of excellent Italian musicians who decided to stay, first at the Wawel Castle in Kraków and later at the Warsaw Castle when the capital was moved to Warsaw, were Luca Marenzio, Vincenzo Lilius, Tarquinio Merula, Giovanni Valentini, Marco Scacchi and Asprillo Pacelli. The great aspirations of the Polish royal court were indicated by the fact that serious attempts were made at employing Claudio Monteverdi himself as the royal Maestro di Cappella. The Italian musicians were soon joined by the local artists, well educated on the best Western models, e.g. Bartłomiej Pękiel, the first Polish Royal Bandmaster, Adam Jarzębski and Marcin Mielczewski. Under the reign of King Władysław IV, the Polish royal court, where the first operas were performed (the so-called *Drammi per Musica*), became a cultural capital of Europe, and the band composed of more than sixty musicians belonged to the leading groups on the continent. The concerting life also flourished

owing to the bands kept by both aristocrats and church leaders. Churches, cathedrals and collegiate churches became important centres of music activity and education.

The main trend of music productions was represented by sacral vocal and instrumental music. In that area, the Polish composers belonged to the leading European group, offering their works kept in the spirit of the most modern stylistic trends. In addition to the conservative *stile antico* (*prima pratica*), modelled after late Renaissance polyphony, *stile nuovo* (*stile moderno*, *seconda pratica*) was practiced. The latter was a modern style based on the Venetian concerting technique originating from polychoral styles. Generally, the technique consisted in the opposition of the groups of performers, operating with contrasts of all the elements of the music piece (especially with respect to texture and cast), as well as giving more independence to instrumental parts. The Polish concerting style brought fruit in the form of a number of valuable instrumental and sacral works. Its original feature was a virtuoso violin style, which to a large extent was associated with the advancement of the art of violin making (the Groblicz and the Dankwart schools).

The most popular concerting form of the 18th century was the sacral concert (*concerto ecclesiastico*, *concerto sacro*), also often called the motet at that time. It was based on Latin religious lyrics, usually with liturgical designation (although not always), and it evolved from a single-part form, composed of a number of small links, to a cantata structure, with a smaller number of more expanded parts. The most important works representing the form of the Polish sacral concert are found in the preserved heritage of such 17th century composers as Marcin Mielczewski, Stanisław Sylwester Szarzyński and Damian Stachowicz.

Marcin Mielczewski (died in 1651) was the best known Polish Baroque composer in Europe. The knowledge of his works extended well beyond the boundaries of Poland and survived long after his death, which was unique in those days. The copies of Mielczewski's manuscripts (usually signed with the initials M.M.) are spread in many European libraries, e.g. those in Paris, Berlin, Jena, Vilnius, as well as in Slovakia and Moravia. The pieces composed by Mielczewski, who was called the *nobilis* owing to his outstanding achievements, were also played in Russia after importation by Nikon, the Patriarch of Moscow, who looked for new music for the liturgy reformed by him. Mielczewski's date of birth and other facts from his youth remain unknown. It is known that he had been a member of the royal band of King Władysław IV since 1632, and held the prestigious bandmaster's position at the magnificent court of the royal brother, Bishop Karol Ferdynand Vasa, from 1644 to his death. Mielczewski's

works were rich in quantity (copies of about 80 compositions have survived until our days), genres (religious vocal and instrumental pieces, instrumental canzonas and probably secular madrigals), and styles. The best known sacral concert by that composer is *Veni Domine* for 2 sopranos, bass and basso continuo. The piece reflects the basic features of its style: care for impressive composition, bright virtuoso vocal parts, dignity of sound and clear expression resulting from thorough musical interpretation of lyrics.

Veni Domine

Veni Domine et noli tardare.

Relaxa facinora plebis tuae.

Excita potentiam tuam et veni,
ut salvos nos facias.

Veni ad liberandum nos,

Domine virtutum.

Ostende faciem tuam et salvi erimus.

Veni Domine et noli tardare.

One of the most beautiful and emotional pieces of the Polish early Baroque music is the sacral solo concert, *Jesu, spes mea*. It is one of only ten existing pieces by **Stanisław Sylwester Szarzyński**, the composer of whom we only know that he was related to the poet Mikołaj Sęp Szarzyński, belonged to the Cistercian Order and was probably associated with the Łowicz Collegiate Church of that order, or with the band of the Primate's Palace located in Łowicz. The style of the partially preserved Szarzyński's works tells us to place his compositions in the period of 1692-1713. *Jesu, spes mea* for soprano, two violins and basso continuo is characterised by the composer's typical love of the cantilena and spiritual expression permeated with religious ardour. The piece is composed of a number of short vocal exclamations whose emotional nature is underlined by imitational responses of the instruments, rhetoric emphases and repetitions of key words or verses. The composer also applied there a quotation from the old Polish religious song, *Przez czyśćcowe upalenia*.

Jesu, spes mea

Jesu, spes mea, Jesu, solatium meum,

Jesu refugium meum,

Jesu, desiderium meum, Jesu, cor meum.

Tu vita mea es, tu salus mea es,

tu solatium meum,

tu spes in vita mea,
tu refugium meum.
In te sperabo, et reclamabo,
tibi cantabo, te adorabo,
te invocabo, tibi cor dabo.
Accipe, accipe lesu cor meum,
accipe, accipe animam meam,
da lesu cor tuum, da lesu animam tuam,
ut mea, iam non mea, non, non,
fiat voluntas,
per quam salva me, per quam rege me,
per quam fove me, per quam sana me,
mi lesu.

Damian Stachowicz (1658-1699), or Jan Stachowicz according to recent research (Father Damian of the Holy Trinity) belonged to the Piarist Order which has been extremely merited for education (including musical one). As a poetics and rhetoric lecturer, Father Damian worked in a number of Piarist colleges, e.g. those in Rzeszów, Podoliniec, Warsaw or Łowicz, where he held the perpetual position of the Prorector. He was a well known composer, priest and professor, highly valued not only for his profound knowledge, but also for his virtues. Notes on Father Damian were found in the preserved 18th and 19th century sources: "That perfect and famous composer of the art of music worshipped God's glory in the church by solemn and melodious sounds" (Father Szymon Bielski, *Vita et scripta quorundam et Congregatione Cler. Reg. Scholarum...*, published in 1812) and „(...) an expert in music, enjoying fame in the whole Polish Kingdom, a highly appreciated composer (...), faultless in kind customs and monastic modesty (...)" (*Liber suffragiarum Podolinensis*, 1650-1769).

Out of only about a dozen of preserved works by Father Damian, the most famous is the sacral solo concert, *Veni Consolator*, for soprano, trumpet (clarino) and basso continuo. It is the first item in the Polish musical literature, composed in the form originating from a tripartite aria da capo. The pompous, solemn and joyful nature of the composition is underlined by the concerting virtuoso part of the clarino trumpet which was used in the 17th and 18th centuries in the form of an extremely technically demanding variation of that instrument allowing to obtain a high and bright register.

Veni Consolator

Veni, veni, Consolator,
veni, veni, o Redemptor,
ad te omnes nunc clamamus, miseri.
Nunc clamamus et suspiramus,
Da iuvamen nobis, te petentibus.

Te rogamus et suspiramus, da iuvamem nobis,
Te petentibus.

Veni, veni, Consolator,
veni, veni, o Redemptor,
ad te omnes nos clamamus, miseri.

Starting in the second half of the 18th century, the wonderful development of the Polish music was deterred by the internal conflicts and wars destroying the country. The course of dramatic events, which gradually changed Poland from a country pretending to be a power to an object of claims by neighbouring powers, was initiated by the Swedish invasion (1665-1660). The Polish power was shaken, causing huge loss of lives and property, not to mention the loss of more than 90% of our cultural heritage, unimaginable even from today's perspective. During the "Swedish Flood," the centre of musical life was transferred from the royal court (the royal band was spread and never returned to its previous splendour) and plundered magnate's palaces to churches and monasteries.

Still, that Saxon-era Polish Republic managed to produce a composer of a European format, comparable to Handel. He was **Grzegorz Gerwazy Gorczycki** (1665-1734), well educated at the Universities of Kraków, Prague and Vienna, theologian, philosopher and musician, long-term court bandmaster of the Wawel Cathedral in Kraków. Father Gorczycki also cared for the prisoners and the patients and was one of the few priests who remained in Kraków during the Swedish invasion of the Great Northern War. In recognition of his musical and social merits and civic courage, the composer's tombstone was carved with the inscription „A Pearl of Priesthood.” Discovered Gorczycki's compositions include several dozens of sacral pieces maintained in both sophisticated stile antico, proving a profound knowledge of the art of the 16th century counterpoint, and mature Baroque stile concertato. Almost all the vocal and instrumental works by Gorczycki were kept in the concerting technique, and they were discovered only in the second half of the 20th century.

Laetatus sum (a sacral concert for 9 voices) was found in the Library of the Higher Theological Seminary of Sandomierz in 1954. The piece, based on the lyrics of Psalm 121, I rejoiced when they said to me: we shall go into the house of the Lord, celebrating the lucky arrival of the pilgrims in Jerusalem, is the brightest concerting piece by

Gorczycki. Maintained in a solemn and joyful mood, it constitutes an example of compositional mastery in operation with concerting and counterpoint techniques.

Laetatus sum

Laetatus sum in his, quae dicta sunt mihi: In dominum Domini ibimus.

Stantes erant pedes nostri, in atriis tuis Jerusalem.

Jerusalem, quae aedificatur ut civitas: cuius participatio eius in idipsum.

Illuc enim ascenderunt tribus Domini: testimonium Israel ad confindentum nomini Domini.

Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum David.

Rogate quae ad pacem sunt Jerusalem: et abundantia diligentibus te:

Fiat pax in virtute tua: et abundantia in turribus tuis.

Propter fratres meos et proximos meos, loquebar pacem de te:

Propter duum Domini Dei nostri, quaesivi bona tibi.

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui Sancto.

Sicut erat in principio, et nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

The most outstanding Gorczycki's work which also crowns the Polish 18th century Baroque music is the *Completorium* found in the Raków Opatowski Church in 1961. This expanded seven-part work is based on the lyrics of the *Completa*, the last prayer of the Liturgy of the Hours (Breviary), said before going to sleep and ending the pains of the day. Similarly to the liturgical service, the Psalms are the basis of Gorczycki's *Completorium*. The composer used four Psalms: *Cum invocarem* (Psalm 4), *In te Domine speravi* (Psalm 31), *Qui habitat* (Psalm 91) and *Ecce nunc benedicite Domine* (Psalm 134). The remaining parts of his piece are the Ambrosian Hymn (*Te lucis ante terminum*), *Responsorium Breve* (*In manus tuas*) and the *Canticle of Simeon* (*Nunc dimittis*). The whole composition, with its unusually dramatically condensed and internally diverse structure, is similar to the cantata or a sacral concert. That Gorczycki's piece, which is the most magnificent and written to the glory of the Divine Church, has all features of a masterpiece: the art of using all available composition means and the depth and universality of the artistic message, constituting the evidence of the livelihood of the Polish culture, even in hard times.

Brygida Błaszczuk
MTM Operetka
im. Jana Kiepury

Koncert z cyklu muzyka religijna w archikatedrze warszawskiej live
Operetka warszawiakom na Wielkanoc
(Live Religious Music Concert at the Warsaw Archcathedral
The Operetta to the Varsovians for Easter)

Muzyka Polskiego Baroku
(Polish Baroque Music)

wykonawcy
(performers)

Chłopięco Męski Kameralny Zespół Wokalny „Poznańskie Słowiki”
(Boy's and Men's Chamber Vocal Group
“Poznań Nightingales”)

Orkiestra Mazowieckiego Teatru Muzycznego Operetka
im. Jana Kiepury w Warszawie
(The Mazovian Music Theatre, Jan Kiepura Operetta, Orchestra)

dyrygent
(conductor)
prof. Stefan Stuligrosz

kamery
(cameras)
Marcin Zbroszczyk
Jan Paweł Pełech
Krzysztof Nowicki
Bartłomiej Perzyna

dźwięk
(sound)
Piotr Wąsik
Grzegorz Różycki

światło
(lighting)
Hubert Stawicki

montaż
(editing)
Marcin Dziel

tłumacz
(translator)
Henryk Zwolski

kierownictwo produkcji
(production management)
Łukasz Szwed
Joanna Osińska-Rębosz
Krzysztof Stoiński

konsultacja artystyczna
(artistic consultants)
Brygida Błaszczyk
Włodzimierz Izban
Witold Kabza

Konsultacja Wydawnictwa Fonograficznego DUX
(DUX Phonographic Publishing House Editorial Consultants)
Anna Jeż

dystrybucja
(distribution)
Wydawnictwo Fonograficzne DUX

producent wykonawczy
(executive producer)
Film Skafander
Michał Leśniewski

producent
(producer)
Mazowiecki Teatr Muzyczny Operetka
im. Jana Kiepury w Warszawie
Dyr. Włodzimierz Izban

www.mtmoperetka.pl

Podziękowania dla Księdza Profesora Andrzeja Filabera
(Thanks to Father Prof. Andrzej Filaber)

Pod honorowym patronatem
Marszałka Województwa Mazowieckiego Adama Struzika
i arcybiskupa Kazimierza Nycza Metropolity Warszawskiego
(Under the Honorary Auspices of Adam Struzik, Marshal of the Mazowieckie Region,
and Archbishop Kazimierz Nycz, Metropolitan of Warsaw)

Institucja finansowana ze środków samorządu województwa mazowieckiego
(The institution sponsored by the Mazowieckie Region Government)

mecenasem „Poznańskich Słowników”

sponsor główny „Poznańskich Słowników”

patroni medialni wydawnictwa:

patroni:

dwójka
POLSKIE RADIO

nowe fale kultury

www.polskieradio.pl/dwojka

dla spragnionych kultury
www.kulturaonline.pl

www.visconti.it

OPERETKA

MAZOWIECKI TEATR MUZYCZNY
IM. JANA KIEPURY W WARSZAWIE

ROK ZAŁOŻENIA 2005

DYREKTOR NACZELNY I ARTYSTYCZNY
WŁODZIMIERZ IZBAN